

ISSN 2411-4758 (Print) 2518-1602 (Online)

Native word in ethnocultural dimension, Drohobych, Posvit, 2021, pp. 42-52.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2411-4758.2021.225309>

УДК 811.161.2'342.8'282.2

СУЧАСНІ АКЦЕНТНІ ТИПИ ПРИКМЕТНИКІВ В УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРКАХ ЯК РЕФЛЕКСИ ПРАСЛОВ'ЯНСЬКИХ АКЦЕНТНИХ ПАРАДИГМ

Галина КОБИРИНКА

кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу діалектології Інституту української мови НАН України

(Київ, Україна) Kobyrunka2008@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6615-4924>

Статтю подано до редколегії/The article is submitted to the editorial board: 12.10.2020.

Статтю опубліковано/The article is published: 22.02.2021.

Статтю присвячено аналізу наголошування якісних прикметників, які диференціюють український діалектний обшир. Про це яскраво свідчать карти Атласу української мови, на яких відображено діалектні особливості наголошування прикметників. Постає питання генези акцентуаційних типів, виявлених в українських говірках, а також напрямів змін наголосу: із кореня на префікс, суфікс, флексію чи навпаки. Підкреслено доцільність не тільки виявити, а й пояснити функціонування сучасних акцентних типів.

Докладний аналіз наголошування прикметників здійснено на ґрунті діалектних текстів як цілості, які представлені в збірниках діалектних текстів, зокрема і в хрестоматії діалектних текстів – Говори української мови. Збірник текстів (Тексти), у яких репрезентовано південно-східні, південно-західні, північні, а також описативні праці. Для з'ясування історії виникнення акцентних типів використано праці з історичної акцентології, зокрема Л.А. Булаховського, З.М. Веселовської, В.Г. Склярєнка, В.М. Ілліча-Світича та ін.

Унаслідок проведеного дослідження визначено сучасні акцентні типи й проаналізовано їх як рефлексі пізньопраслов'янських акцентних парадигм.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок про те, що якісні прикметники в українських говірках зберігають і давнє місце наголосу, і набули нового типу наголошування.

Чинниками, які впливали на наголошування прикметників, є: утрати колишніх інтонаційних і часокількісних відношень; зміна інтонацій (спадний наголос у нечленній формі переходив на висхідний – кореневий – у членній формі); змішування двох типів наголосу при утворенні членних форм прикметників від нечленних; зокрема, коли членні і нечленні форми прикметників мають різний на-

голос. При утворенні членних форм прикметників від нечленних відбувалася не тільки зміна структури слова, а й зміна інтонації: спадний наголос у нечленній формі перетворювався у членній формі прикметників на висхідний – кореневий.

Підкреслено, що в запропонованій студії представлено лише фрагмент вивчення функціонування в українських говірках сучасних акцентних типів як рефлексів праслов'янських парадигм прикметників. Саме тому досліджувати процеси, явища наголошування прикметників, які і диференціюють й інтегрують український діалектний простір залишається перспективним.

Ключові слова: *говірки; прикметники; акцентні типи; акцентні парадигми; український діалектний простір.*

MODERN ACCENT TYPES OF QUALITATIVE ADJECTIVES IN UKRAINIAN DIALECTS AS REFLEXES OF PROTO-SLAVIC ACCENT PARADIGMS

Galina KOBURYNKA

candidate of Philological Sciences, senior researcher at the Department of Dialectology Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine) Koburynka2008@ukr.net

The article is devoted to the analysis of the emphasis of qualitative adjectives that differentiate the Ukrainian dialect. This is clearly evidenced by the maps of the Atlas of the Ukrainian language, which reflect the dialectal features of the stress of adjectives. The question arises of the genesis of accentuation types found in Ukrainian dialects, as well as the directions of accent changes: from root to prefix, suffix, inflection or vice versa. The expediency of not only identifying but also explaining the functioning of modern accent types is emphasized.

A detailed analysis of the emphasis of adjectives is carried out on the basis of dialect texts as a whole, which are presented in collections of dialect texts, in particular in the textbook of dialect texts - Dialekts of the Ukrainian language. Collection of texts (Texts), which represent the south-eastern, south-western, northern, as well as descriptive works. To clarify the history of the emergence of accent types used works on historical accentology, in particular L.A. Bulakhovsky, V.M. Ilyich-Svitich, V.G. Sklyarenko, Z.M. Veselovskaya.

As a result of the research, modern accent types were identified and analyzed as reflexes of late Proto-Slavic accent paradigms.

Based on the analysis, it is concluded that qualitative adjectives in Ukrainian dialects retain the old place of emphasis, and acquired a new type of emphasis.

Factors that influenced the emphasis of adjectives are: loss of former intonation and temporal-quantitative relations; change of intonations (descending emphasis in the non-article form passed to ascending - root - in the article form); mixing of two types of stress in the formation of article forms of adjectives from non-article; in particular, when article and non-article forms of adjectives have different emphasis. In the formation of article forms of adjectives from non-article there was not only a

change in the structure of the word, but also a change in intonations: the descending stress in the non-article form was transformed in the article form of adjectives into ascending - root.

The proposed study presents only a fragment of the research of the functioning of modern accent types in Ukrainian dialects as reflections of Proto-Slavic paradigms of adjectives. That is why it remains promising to study the processes and phenomena of stressing adjectives that both differentiate and integrate the Ukrainian dialect space.

Key words: *dialects; adjectives; accent types; accent paradigms; Ukrainian dialect space.*

Постановка проблеми. В українському мовознавстві до питань, які вимагають докладного вивчення, належить вияв закономірностей, тенденцій наголошування в говірках. Попри те, що є окремі відомості про особливості словесного наголосу в українських діалектах, ґрунтовного дослідження діалектної акцентної системи в цілому й прикметникової зокрема немає. Наголошування прикметників в українському діалектному просторі є однією з диференційних рис. Про це яскраво свідчать дескриптивні, лінгвогеографічні дослідження, зокрема карти Атласу української мови (далі – АУМ), на яких відображено наголошування прикметників: якісних *вуз'киї, вох'киї, т'іс'ниї* – *'вуз'киї, 'вохкиї, 'т'існий* (АУМ, т. 2, к. 131), *р'ас'ниї* – *'р'асниї* (АУМ, т. 1, к. 154), *ряб'иї* – *'рябий* (АУМ, т. 1, к. 50); із суф. *-еньк-*: *б'ілен'киї, то'нен'киї, ле'ген'киї* – *'б'ілен'киї, 'тонен'киї, 'леген'киї* (АУМ, т. 1, к. 155, 355); відносного *ка'нус'т'аниї* – *ка'нус'т'аниї* (АУМ, т. 1, к. 111).

Сьогодні важливо виявити й пояснити акцентуаційне явище, рису, дати йому мовну характеристику в просторі і часі.

Аналіз досліджень. В українському мовознавстві лексико-граматичні функції прикметника, його особливості неодноразово були об'єктом вивчення дослідників літературного стандарту (праці Ю. А. Карпенка, В. Ю. Франчук, В. О. Горпинича, А. П. Грищенко, Н. Ф. Клименко, В. В. Грещука, Л. В. Асіїв та ін.) та діалектної системи (праці С. П. Бевзенка, Й. О. Дзєндзелівського, Н. П. Прилипка, Ю. В. Громика, Л. Г. Гажук-Котик, І. В. Симоненка та ін.).

Наголошування прикметників на матеріалі літературної мови досліджували: А. П. Білоштан, зокрема членних прикметників (Білоштан, 1958), Г. Ф. Щербатюк – прикметників на *-овий (-евий)* (Щербатюк, 1974); на матеріалі поезії Лесі Українки – М.С. Сачко (Сачко, 2006). Взаємозв'язок наголосу, зокрема і прикметників, із фонетичними процесами, морфологічними особливостями досліджено в колективній монографії «Морфемна структура слова» (Морфемна, 1979). Системний аналіз становлення, розвитку української акцентної системи в цілому і

прикметників зокрема здійснив В. М. Винницький (Винницький, 2002, с. 245 – 312).

Вивченню напрямів розвитку сучасних акцентних типів прикметників з увагою до історичних процесів присвячені праці І. Огієнка (Іларіон, 1952, с. 158 – 177), Л. А. Булаховського (Булаховський ІІ, 1977, с. 366 – 433; 436), а також З. М. Веселовської, яка досліджувала український наголос за акцентованими пам'ятками кінця XVI – XVIII століть (Веселовська, 1970). Особливості наголошування прикметників в українській мові у зв'язку з системою праслов'янських інтонацій представлено в праці О. І. Белича «Акцентне студіє» (Белич, 1914). Спостереження й висновки О. І. Белича доповнив та вніс у них корективи Л. А. Булаховський (Булаховський ІІ, 1977, с. 366 – 436). Реконструкцію пізньопраслов'янських акцентних парадигм прикметників здійснив В. Г. Склярєнко, залучивши для цього давні слов'янські пам'ятки (Склярєнко, 1998).

Свого часу Л. А. Булаховський, досліджуючи процеси наголошування в українській мові, зауважив, що обмежився даними зі *Словника української мови* за ред. Б. Грінченка, не залучивши до аналізу діалектні свідчення, оскільки такий матеріал був позбавлений потрібної повноти (Булаховський ІІ, 1977, с. 366 – 436). Тенденції наголошування прикметників на діалектному матеріалі представлено в працях В. П. Кирилича (Кирилич, 1995), Г. С. Кобиринки (Кобиринка, 2012).

Мета статті. Проаналізувати сучасні акцентні типи прикметників в українських говірках, їх походження і зв'язок із праслов'янськими акцентними парадигмами.

Виклад основного матеріалу. Питання генези акцентуаційних явищ в українських говірках, напрями змін наголосу (із кореня на префікс, суфікс, флексію чи навпаки) залишаються сьогодні відкритими. Для їх з'ясування сучасні акцентні типи зіставлено з реконструйованими праслов'янськими акцентними парадигмами, свідченнями писемних пам'яток.

Аналіз наголошування прикметників здійснено на ґрунті дескриптивних, лексикографічних праць, діалектних текстів як цілості. Зокрема, використано і хрестоматію діалектних текстів – *Говори української мови. Збірник текстів* (Тексти), у якій репрезентовано південно-східні, південно-західні, північні говірки. Для з'ясування історії виникнення акцентних типів використано дослідження з історичної акцентології, зокрема Л. А. Булаховського (Булаховський, 1977), В. Г. Склярєнка (Склярєнко, 1998), З. М. Веселовської (Веселовська, 1970), В. М. Ілліча-Світича (Ілліч-Світич, 1963), В. В. Колесова (Колесов, 1972), А. А. Залізняка (Залізник, 1985), В. А. Дибо (Дыбо, 1981)).

З'ясовано, що в українських говірках якісні непохідні прикметники поділяються на два акцентні типи (далі – а. т.): кореневий а. т. та флективний а. т. Ті самі прикметники в українськомовному просторі можуть мати різну акцентуаційну поведінку.

Зокрема, деякі двоскладові прикметники з односкладовою основою в середньополіських говірках мають кореневий наголос: *'важке* (Тексти; ГЧЗ, 75, 348), *др'убни'* (ГЧЗ, 346), *'жи'є і'* (Тексти; Машеве 1, 22), *'жи'є і'їє* (Машеве 1, 26), *'малим* (ГЧЗ, 337), *м'йака* (ГЧЗ, 87), *'н'ізка* (ГЧЗ, 86), *'нова* (ГЧЗ, 24), *п'лоски* (К; С), *п'рудк'є* 'тверде (про жито)' (ГЧЗ, 353), *р'асни* (ЛАПП, к. 35), *с'машина* (ГЧЗ, 83), *с'тари* (ГЧЗ, 140), *с'таре* (Тексти; К; С), *с'тар'їїє* (ГЧЗ, 140, 335; Машеве 2, 16), *т'верда* (Тексти; ГЧЗ, 80), *т'верде* (Тексти; К; С); зазначеним прикметникам в інших українських говірках властивий флективний наголос. Вирізняються в загальноукраїнському контексті за ознакою наголошування прикметників і говірки карпатської групи південно-західного наріччя, зокрема флективним наголошуванням таких двоскладових прикметників: *мерт'вий*, *гар'дий* (Чучка, 60), *йас'ний* (Чучка, 60); *solot'kыi* (Панькевич 1938: 328 – 329), *б'ід'ний*, *бут'ний* 'зухвалий', *нис'кий*, *туч'ний*, *царс'кий*, *ц'їлий* (Онишкевич, ч. 1; Тексти: 244, 275, 277, 283, 306), *зуй'ід'ний* 'досадний' (Онишкевич, ч. 1).

Постають питання: «Як співвідносяться сучасні діалектні а. т. і праслов'янські акцентні парадигми (далі – а. п.) прикметників? Як постали сучасні а. т. в українських говірках? Який із а. т. – кореневий чи флективний – є давнім, які причини зміни а. т.?».

У пізньопраслов'янський період якісні прикметники могли належати до баритонованої а. п., окситонованої а. п. та рухомої а. п. (Скляренко, 1998). Зміни місця наголосу відбувалися в праслов'янській мові «внаслідок втрати колишніх інтонаційних і часокількісних відношень» (Веселовська, 1970, с. 82). Як зазначає Л. А. Булаховський, «при праслов'янському кінцевому наголосі в нечленній формі членна дістала наголос на корені з новоакутовою інтонацією. В цій категорії слов'янські мови подають досить згідні дані» (Булаховський II, 1977, с. 370). Членні форми прикметників, які утворилися від нечленних форм із акутовою інтонацією (із баритонованою а. п.), зберігали місце наголосу, тобто мали кореневе наголошування (Веселовська, 1970, с. 82).

Кореневий а. т. якісних прикметників, які зафіксовано в українських говірках, може бути рефлексом пізньопраслов'янської окситонованої а. п. та баритонованої а. п. Зокрема, якісні прикметники *'боси'*, *г'руби'*, *'косі*, *с'в'етли*, *т'верди* є рефлексом окситонованої акцентної парадигми коротких прикметників (Булаховський II, 1977, с. 369 – 371; Колесов,

1972, с. 102, 105, 109; Скляренко, 1998, с. 303 – 304); прикметники ¹б'їє-ли, ¹голи, ¹добри, ^кругли, ¹мокри, ¹мудри, ¹остри, ^плоски, ^св'єжи, ^скори, ¹чорни – баритоновані акцентної парадигми повних прикметників (Булаховський II, 1977, с. 369 – 371, 418; Скляренко, 1998, с. 140, 297, 303; Иллич-Свитыч, 1963, с. 141 – 143; Дыбо, 1981, с. 108, 123, 21; Колесов, 1972, с. 92 – 98, 209 – 210, 220; Зализняк, 1985, с. 136).

У пізньопраслов'янській мові баритонована а. п. була властива також якісним прикметникам із двоскладовою основою, які в сучасних українських говірках вживаються з наголосом на другому складі від початку слова: ба¹гати^і (К; С), го¹тови (К; С), здо¹рови (К; С); прикметник ви¹сели реконструйовано з окситонованою акцентною парадигмою (Булаховський II, 1977, с. 367, 418; Колесов, 1972, с. 5, 11; Скляренко, 1998, с. 302).

Флексійний акцентний тип якісних непохідних прикметників із однокладовою основою та повноголосних форм є рефлексом пізньопраслов'янської окситонованої акцентної парадигми: глу¹хи^і (К; С), гус¹ти^і (К; С); доро¹ги^і (К; С), моло¹ди^і (К; С) (Булаховський II, 1977, с. 368, 418; Колесов, 1972, с. 101 – 103, 106 – 107; Скляренко, 1998, с. 304). У пам'ятках також зафіксовано прикметники з наголосом на закінченні, напр.: блв¹дый, жи¹вый, ру¹дый, ху¹дый (Веселовська, 1970, с. 82).

Зауважимо, що в українських пам'ятках кінця XVI – поч. XVIII століть якісні прикметники представлено в нечленній та членній формах, із різними а. т. – кореневим, флективним, а також із варіантним наголошуванням. Чинниками, унаслідок яких відбувалися зміни а. т. у прикметниках, були втрата колишніх інтонаційних і часокількісних відношень та зміна структури прикметника – нечленні форми ставали членними.

Нечленні форми прикметників із однокладовою основою: ¹мала, ¹живи, ¹легки, ¹пусты, ¹тяжка; а також прикметники із двоскладовою основою: ¹весель, ¹зелень, ¹молода в українських пам'ятках зафіксовано з кореневим наголошуванням; на думку З. М. Веселовської, кореневий наголос нечленних форм прикметників «це результат узагальнення, відхід від давньої системи; вирівнювання наголосу відбувалося за аналогією до форми чоловічого роду» (Веселовська, 1970, с. 80 – 86).

Членним формам прикметників була властива баритонована а. п. та окситонована а. п.:

– баритоновану а. п. мали членні прикметники, які утворилися від нечленних форм із акутовою інтонацією (іншими словами – від коротких форм із кореневим наголосом);

– окситоновану а. п. мали членні прикметники, які утворилися від: а) нечленних форм із акутовою інтонацією; б) нечленних форм із ци-

ркумфлексивними довготами або мали короткості на кореневому наголошеному складі; у цій позиції наголос на флексії властивий членним прикметникам усіх східнослов'янських мов. Такий висновок робить З. М. Веселовська, зіставивши наголос у пам'ятках кінця XVI – XVIII століть української, російської, білоруської мов (Веселовська, 1970, с. 82).

Чимало непохідних повних прикметників в українських говірках вживаються з варіантним наголосом, який диференціює український діалектний простір, зокрема: *ма'лий* – *'малий*, *но'вий* – *'новий*, *ста'рий* – *'старий*, *твер'дий* – *'твердий*, *т'існий* – *'тісний*, *ц'ілий* – *'цілий*. Із різними типами наголошування прикметники зафіксовано і в давніх українських пам'ятках, напр.: *ма'льий* – *'мальйй*, *но'вйй* – *'новйй*, *с'тарый* – *'старое*, *твер'дый* – *'твердый*, *т'ьс'ное* – *'т'ьсное*, *ц'ь'люю* – *'ц'ьлюю* (Веселовська, 1970, с. 83).

Для з'ясування походження типу наголосу: який є первинним, а який вторинним утворенням, необхідно аналізувати кожне слово зокрема. Наприклад, у прикметнику *'тісний* Т. Лер-Сплавінський визначає кореневий наголос як первинний (Lehr-Splawinski, 1957, s. 58). Л. А. Булаховський, залучивши до аналізу сербські й словенські форми, кваліфікує кореневий наголос прикметника *'цілий* як вторинний (Булаховський 1977). Із наголошеним закінченням в українських пам'ятках зафіксовано прикметник *мертвий*; це дає підстави вважати, що говірки карпатської групи, на відміну від інших, зберігають давнє наголошування цього слова. Слушно зауважує Л. Л. Васильєв, що вагання наголосу відбувається внаслідок змішування двох типів наголосу при утворенні членних форм прикметників від нечленних, зокрема, коли членні і нечленні форми прикметників мають різний наголос. При утворенні членних форм прикметників від нечленних відбувалася не тільки зміна структури слова, а й зміна інтонацій: спадний наголос у нечленній формі перетворювався у членній формі прикметників на висхідний – кореневий. Наголос прикметників *'новий*, *'простий* на корені дослідник пояснює аналогією до нечленної форми (Васильєв, 1929, с. 44).

Водночас зміна наголосу може бути спровокована і семантичною близькістю прикметників. Наприклад, наголос на корені в прикметнику *'лівий* пояснюють асоціацією до прикметника *'равий*; *ста'рий* – до *моло'дий*; *'босий* – до *'голий* (Веселовська, 1970, с. 84 – 85; Булаховський, 1977).

Дослідники історичної акцентології зауважують, що членні прикметники, які в нечленних формах мали акутову інтонацію, у членних формах або зберігали наголос на корені, або наголос переходив на за-

кінчення; наголос на корені членних форм прикметників, які утворені від нечленних, є давнім (Ларіон, 1952, с. 159; Веселовська, 1970, с. 80 – 86; Булаховський II, 1977, с. 367 – 368). Більшість таких прикметників у пізньопраслов'янський період належали до баритонованої акцентної парадигми (Скляренко, 1998, с. 136–143; Иллич-Свитыч, 1963, с. 154; Дыбо, 1981, с. 107, 23, 107, 188; Колесов, 1972, с. 205, 206, 209; Зализняк, 1985, с. 133).

Висновки і перспективи. Отже, рефlekсами пізньопраслов'янських акцентних парадигм якісних прикметників є такі акцентні типи, виявлені в сучасних українських говірках:

баритонованої а. п. – кореневий а. т. (*'бієли, 'голи, 'добри, к'ругли, 'мокри, 'мудри, 'остри, 'п'лоски, с'в'єжи, с'кори, 'чорни; ба'гаті, го'тови, здо'рови*);

окситонованої а. п. – кореневий а. т. (*'боси, з'руби, 'косі, с'в'єтли, т'в'єрди, ви'сели*); флексійний а. т. (*злу'хи, зус'ти, доро'ги, моло'ди*).

Як свідчить проаналізований матеріал, якісні прикметники в українських говірках зберігають давнє місце наголосу й водночас набули нового типу наголошування.

Чинниками, які впливали на наголошування прикметників, є: втрачені колишні інтонаційні і часокількісні відношень; зміна інтонацій (спадний наголос у нечленній формі переходив на висхідний – кореневий – у членній формі); змішування двох типів наголосу при утворенні членних форм прикметників від нечленних; аналогічні зміни; семантична близькість прикметників.

Підкреслено, що в запропонованій студії представлено лише фрагмент вивчення функціонування в українських говірках сучасних акцентних типів як рефлексів праслов'янських парадигм прикметників, які свідчать про те, що наголошування в українських говірках – це процес історичний, який має тяглість у часі і просторі. Саме тому досліджувати діалектні явища наголошування, які диференціюють і водночас інтегрують український діалектний простір, залишається на часі.

ДЖЕРЕЛА

- | | |
|--------|---|
| АУМ | <i>Атлас української мови: в 3 т. (1984–2001). Т. 1–3. Київ.</i> |
| Тексти | <i>Говори української мови (Збірник текстів) (1977). За ред. Т. В. Назарової. Київ.</i> |
| ГЧЗ | <i>Говірки Чорнобильської зони. Тексти (1996). За ред. П. Ю. Гриценка. Київ.</i> |
| К | <i>Рукописні матеріали М. М. Ткачук із говірки с. Корогод Чорнобильського р-ну Київської обл.</i> |

- Машеве І Говірка села Машеве Чорнобильського району. (2003). Ч. 1. Київ.
- Онишкевич Онишкевич М.Й. (1984). *Словник бойківських говірок*. У 2-х т. Київ: Наукова думка.
- Панькевич Панькевич І. (1938). *Українські говори Підкарпатської Русі та суміжних областей*. Ч. 1. Прага.
- С Рукописні матеріали Г. С. Кобирички з говірки с. Сукачі Іванківського р-ну Київської обл.
- Чучка Чучка П.П. (1958). Деякі акцентологічні особливості говірок околиці Ужгорода. *Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету. Серія філологічна*. № 3. С. 59–62.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Белий, А. (1914). *Акцентатске студије*. Београд.
- Бевзенко, С. П. (1980). *Українська діалектологія*. Київ: Вища школа.
- Білоштан, А. П. (1958). *Наголос членних прикметників у сучасній українській літературній мові*. Київ: Вид-во АН УРСР.
- Булаховський, Л. А. (1977). *Вибрані твори в п'яти томах*. Т. 2. Українська мова. Київ.
- Васильев, Л.Л. (1929). *О значении каморы в некоторых древнерусских памятниках XVI – XVII вв.: К вопросу о произношении звука о в великорусском наречии*. Ленинград: Изд-во Акад. Наук.
- Веселовська, З. М. (1970). *Наголос у східнослов'янських мовах початкової доби формування російської, української та білоруської націй (кінець XVI – початок XVIII століть)*. Харків: Вид-во Харк. держ. ун-ту.
- Винницький, В. М. (2002). *Українська акцентна система: становлення, розвиток*. Львів: Біблос.
- Дыбо, В. А. (1981). *Славянская акцентология: Опыт реконструкции системы акцентных парадигм в праславянском*. Москва: Наука.
- Зализняк, А. А. (1985). *От праславянской акцентуации к русской*. Москва : Наука.
- Ларіон, М. (1952). *Український літературний наголос*. Вінніпег : Вид-во «Наша культура». Ч. 15.
- Иллич-Свитыч, В. М. (1963). *Именная акцентуация в балтийском и славянском*. Москва : Изд-во АН СССР.
- Кирилич, В. П. (1995). Наголошення суфіксальних прикметників у бойківському говорі. *Бойківщина: Історія та сучасність*. Львів-Самбір. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. С. 172–175.
- Кобиричка, Г. С. (2018). Современные акцентные типы прилагательных в говорах Чернобыльской зоны как рефлексy праславянских акцентных парадигм. *Труды Института русского языка им. В. В. Виноградова. Общеславянский лингвистический атлас. Материалы и исследования 2015 – 2017*. Москва. С. 150 – 161.
- Колесов, В. В. (1972). *История русского ударения. Именная акцентуация в древнерусском языке*. Ленинград: Изд-во ЛГУ.

Морфемна структура слова: монографія (1979). [Т. О. Грязнухіна, Н. Ф. Клименко, Л. І. Комарова та ін.]. Київ.

Сачко, М. С. (2006). Наголошування ступеневих форм прикметників у поезії Лесі Українки. *Культура слова*. С. 99 – 101.

Скляренко, В. Г. (1998). *Праслов'янська акцентологія*. Київ.

Щербатюк, Г. Ф. (1974). Наголошування прикметників на -овий (-евий). *Підне слово*. Вип. 8. Київ: Наукова думка. С. 51–61.

Lehr-Splawiński, T. (1957). O prasłowiańskiej metatoniiu *Studia i szkice wybrane z językoznawstwa słowiańskiego*. Warszawa. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Pp. 52 – 92.

REFERENCES

- Belyĭ, A. (1914). *Aktsenatske studyje [Accent studies]*. Beograd [in Serbian].
- Bevzenko, S. P. (1980). *Ukrainska dialektolohiia [Ukrainian dialectology]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Biloshtan, A. P. (1958). *Naholos chlennykh prykmetnykiv u suchasniĭ ukrainskiiĭ literaturniiĭ movi [Emphasis of adjectives in modern Ukrainian literary language]*. Kyiv. [in Ukrainian].
- Bulakhovskiy, L. A. (1977). *Vybrani tvory v piaty tomakh. T. 2. Ukrainska mova [Selected works in five volumes. Vol. 2. Ukrainian language]*. Kyiv. [in Ukrainian].
- Vasil'ev, L. L. (1929). *O znachenii kamory v nekotorykh drevnerusskikh pamyatnikakh XVI – XVII vekov: K voprosu o proiznoshenii zvuka o v velikoruskom narechii [On the significance of the chamber in some ancient Russian monuments of the XVI – XVII centuries: On the question of the pronunciation of the sound o in the Great Russian dialect]*. Leningrad. [in Russian].
- Veselovska, Z. M. (1970). *Naholos u skhidnoslovianskykh movakh pochatkovoĭ doby formuvannia rosiiskoi, ukrainskoi ta biloruskoi natsii (kinets XVII – pochatku XVIII stolit) [Emphasis in the East Slavic languages of the early days of the formation of the Russian, Ukrainian and Belarusian nations (XVII – XVIII centuries)]*. Kharkiv. [in Ukrainian].
- Vynnytskyi, V. M. (2002). *Ukrainska aktsentna systema: stanovlennia, rozvytok [Ukrainian accent system: formation, development]*. Lviv. [in Ukrainian].
- Dybo, V. A. (1981). *Slavyanskaya aktsentologiya: Opyt rekonstruktsii sistemy aktsentykh paradigm v praslavyanskom [Slavic Accentology: Experience of Reconstruction of the System of Accent Paradigms in Proto-Slavic]*. Moscow. [in Russian].
- Zaliznyak, A. A. (1985). *Ot praslavyanskoy aktsentuatsii k russkoy [From Proto-Slavic accentuation to Russian]*. Moscow. [in Russian].
- Iarion, Mytropolyt (1952). *Ukrainskyi literaturnyi naholos [Ukrainian literary emphasis]*. Vinnipeh. [in Ukrainian].
- Illich-Svitych, V. M. (1963). *Imennaya aktsentuatsiya v baltiyskom i slavyanskom [Nominal accentuation in Baltic and Slav]*. Moscow. [in Russian].
- Kyrylych, V. P. (1995). *Naholoshennia sufiksalnykh prykmetnykiv u boikivskomu hovori [Emphasis of suffixal adjectives in Boyko speech]*. *Boikivshchyna: Istoriia ta suchasnist. Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakovycha NAN Ukrainy – Boykivsh-*

chyna: History and modernity. Institute of Ukrainian Studies. I. Krypyakevych of the National Academy of Sciences of Ukraine. Lviv-Sambir. [in Ukrainian].

Kobirinka, G. S. (2018). Sovremennyye aktsentnyie tipy prilagatelnyih v govoraх Chernobyl'skoy zonyi kak refleksyi praslavyanskikh aktsentnyih paradigmat. Trudy Instituta russkogo yazyka im. V. V. Vinogradova. [Modern accent types of adjectives in the dialects of the Chernobyl zone as reflexes of Proto-Slavic accent paradigms]. *Trudy Instituta russkogo yazyka im. V.V. Vinogradova. Obshcheslavyanskij lingvističeskij atlas. Materialy i issledovaniya 2015–2017 – Proceedings of the Institute of Russian Language V. V. Vinogradova. All-Slavic linguistic atlas. Materials and research 2015–2017.* Moscow. [in Russian].

Morfemna struktura slova [Morpheme word structure] (1979). Kyiv. [in Ukrainian].

Sachko, M.S. (2006). Naholoshuvannia stupenevykh form prykmetnykiv u poezii Lesi Ukrainky [Emphasis on step forms of adjectives in Lesya Ukrainka's poetry]. *Kultura slova – The culture of the word.* Kyiv. [in Ukrainian].

Skliarenko, V.H. (1998). *Praslov'ianska aktsentolohiia [Proto-Slavic accentology]*. Kyiv. [in Ukrainian].

Shcherbatiuk, H. F. (1974). Naholoshuvannia prykmetnykiv na -ovyj (-evyj) [Emphasis on adjectives -ovyj (-evyj)]. *Ridne slovo – Native word.* Kyiv. [in Ukrainian].

Lehr-Splawiński, T. (1957). O prasłowiańskiej metatonii [About Proto-Slavic Metatonia]. *Studia i szkice wybrane z językoznawstwa słowiańskiego – Studies and sketches selected from Slavic linguistics.* Warsaw. [in Polish].